

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ЗАПОЗНАНСТВО

Знание за индивидуални характеристики и агресни данни

№ айтем	Стимулен материал	Инструкция за провеждане и критерии за оценяване	Резултат
1		„Как се казваш?“	
		Не отговаря. / Не знам.	0
		Казва само малкото си име.	1
		Казва име и фамилия.	2
2		„Къде живееш?“	
		Не отговаря. / Не знам.	0
		Вкъщи / при мама / при баба и др.	1
		Казва населеното място / България / град / село / квартал на града / махала на селото.	2

ЕЗИКОВО РАЗВИТИЕ

Рецептивна реч

**Пробен
опит:
топка**

Експертът показва страницата с четирите обекта на пробния опит и моли детето да посочи (с пръст) къде е топката. Ако детето среща затруднения в избора си и се бави, експертът посочва топката и моли детето то да посочи къде е китарата и т.н.

При картинките за посочване експертът се старее да не насочва избора на детето чрез жест, поглед, думи или по друг начин.

Топка, чук, тенджерата, китарата

„Посочи къде е топката на тази картинка.“

3	Ухо	„Посочи къде е ухото на тази картинка.“	
		Не посочва.	0
		Посочва неправилно.	1
4	Луна	„Посочи къде е луната на тази картинка.“	
		Не посочва.	0
		Посочва неправилно.	1
5	Хвърля	„Посочи кой хвърля.“	
		Не посочва.	0
		Посочва неправилно.	1
6	Чете	„Посочи кой чете.“	
		Не посочва.	0
		Посочва неправилно.	1
7	САМО животни	„Посочи ВСИЧКИТЕ животни на картинката.“ <i>Забележка: Правилно е да се посочат и двете животни таралеж и делфин и нищо друго.</i>	
		Не посочва.	0
		Посочва неправилно.	1
		Посочва правилно (двете животни и само тях).	2
Предлози			
8	Реална демонстрация ПОД	„Сложи/постави X под Y.“ <i>Забележка: При следващата проба използвайте играчка (X) и подръчна мебел наблизо (Y), например масичка или стол (но не стола, на който седите Вие или детето).</i>	
		Не прави опит.	0
		Неуспешен опит.	1
		Успешен опит.	2

9	Реална демонстрация ПРЕД	„Сложи/постави X <u>п</u>ред Y.“	
		Забележка: При следващите две проби използвайте два предмета, които са: X – без странична и предна-задна ос (топче, кубче без надписи или др.) Y – с ясна предна-задна ос (мече играчка, кукла или др.) Вторият предмет (Y) трябва да е поне два пъти по-голям от първия (X).	
		Не прави опит.	0
		Неуспешен опит.	1
		Успешен опит.	2
10	Реална демонстрация ЗАД	„Сложи/постави X <u>з</u>ад Y.“	
		Не прави опит.	0
		Неуспешен опит.	1
		Успешен опит.	2

Ако сборът от точките от първите 10 айтема е по-малък или равен на 7, изследването спира до тук.

Продуктивна реч

11	Пейка	„Какво е това?“	
		Не отговаря.	0
		Отговаря неправилно.	1
		Отговаря правилно.	2
12	Столове (но не столи, два стола и др.)	„Какво има тук? Тук има много...“	
		Не отговаря.	0
		Отговаря неправилно.	1
		Отговаря правилно.	2
13	Люлеят се / играят си (множ. число + „се/си“)	„Какво правят децата тук?“	
		Не отговаря.	0
		Отговаря неправилно.	1
		Отговаря правилно.	2

14	Ще ритне бъдеще време	„Какво ще направи момчето на тази картинка?“ (Отчита се дали детето е използвало фраза в бъдеще време, независимо от смисъла на глагола, т.е. дали говори за ритане, играене и пр. Фрази в бъдеще време са например: ще рита, ще си играе.)
		Не отговаря. 0
		Отговаря, но не казва фраза в бъдеще време. 1
		Казва фраза в бъдеще време. 2
15	В къщата Предлог	„Къде отиват бабата и момчето?“ (Отчита се дали детето е използвало фраза с предлог. Фрази с предлог са напр.: у дома, вкъщи, в, до, при къщата.)
		Не отговаря. 0
		Отговаря, но не казва фраза с предлог. 1
		Казва фраза с предлог. 2
16	Паднало геме минало време	„Какво е станало с детето на тази картинка?“ (Отчита се дали детето е използвало фраза в минало време, независимо от смисъла на глагола, т.е. дали говори за падане, удряне и пр. Фрази в минало време са например: паднало, ударило се, падна, удари се.)
		Не отговаря. 0
		Отговаря, но не казва фраза в минало време. 1
		Казва фраза в минало време. 2

ЕМОЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

Ситуации

17	Чувство на пад- налото геме	Как се чувства това геме?
		Не отговаря. 0
		Отговаря общо за ситуацията, но не за чувствата. 1
		Описва правилно, но общо чувствата – „лошо, не добре, зле“. 2
		Определя правилно и диференцирано чувствата – „плаче“, „тъжно е“, „боли го“. 3

	Пробен опит	<p>„Деца та искати да се поллюеят. Двете сигнали и се люлели гълго. Как се чувстват деца та на люлките?“</p> <p>„Двете деца на люлката не отстъпили място на другото дете. (Експертът посочва детето в зръб.) „Разкажи ми как се чувства то.“</p>
18	Колела	<p>„Двама приятели много искат да се научат да карат новите си колелета. Едното дете пробва и бързо се научава да кара своето колело, а другото се опитва, но не може. Как се чувства момчето, което може да кара?“</p> <p>Не отговаря. 0</p> <p>Отговаря общо за ситуацията, но не за чувствата. 1</p> <p>Описва правилно, но общо чувствата – „добре“ и др. 2</p> <p>Определя правилно и диференцирано чувствата – използва „радва се, радостно е, гордо е и др.“. 3</p>
19	Колела	<p>„Как се чувства момчето, което не може да кара?“</p> <p>Не отговаря. 0</p> <p>Отговаря общо за ситуацията, но не за чувствата. 1</p> <p>Описва правилно, но общо чувствата – „лошо, не добре“ и др. 2</p> <p>Определя правилно и диференцирано чувствата – „тъжно е / плаче и др.“. 3</p>
20	Рожден ген	<p>„Детето има рожден ген. Получило много подаръци. Разкажи ми как се чувства то?“</p> <p>Не отговаря. 0</p> <p>Отговаря общо за ситуацията, но не за чувствата. 1</p> <p>Описва общо чувствата – „добре, добре е“ и др. 2</p>

	Определя правилно и диференцирано чувствата – „радва се, усмихнато, смее се, щастливо, доволно и др. (защото / щото...)“.	3
--	---	----------

Разпознаване

21	Радост	Експертът показва на детето картинка с рисунки на четири лица с израз на: радост, гняв, страх, тъга. „Покажи ми кое дете се радва.“
		Не посочва. 0
		Посочва неправилно. 1
		Посочва правилно. 2
22	Страх	Експертът показва на детето същата картинка, като го моли: „Покажи ми кое дете се страхува.“
		Не посочва. 0
		Посочва неправилно. 1
		Посочва правилно. 2
23	Тъга	Експертът показва на детето същата картинка, като го моли: „Покажи ми кое дете е тъжно.“
		Не посочва. 0
		Посочва неправилно. 1
		Посочва правилно. 2
24	Гняв	Експертът показва на детето същата картинка, като го моли: „Покажи ми кое дете се сърди.“
		Не посочва. 0
		Посочва неправилно. 1
		Посочва правилно. 2

ПОЗНАНИЕ

25	Чиста купичка	Експертът посочва обекта отголу. „Виж, тази купичка е мръсна. Как ще изглежда купичката, след като я почистим?“ <i>Внимавайте да не споменавате действия като „махнем петната“.</i>
----	----------------------	--

		Не избира нито една или избира повече от една картинка.	0
		Избира изцапаната купичка.	1
		Избира счупената купичка.	2
		Избира чистата купичка.	3
26	Разрязана ябълка	„Виж, това е ябълка. Как ще изглежда ябълката, след като я разрежем с нож?“ <i>Внимавайте да не давате подсказка като „ябълката да стане на половина“.</i>	
		Не избира нито една или избира повече от една картинка.	0
		Избира цялата ябълка.	1
		Избира отхапаната ябълка.	2
		Избира разрязаната ябълка.	3
27	Сходство по размер	Експертът показва на детето съответната картинка. Посочва обекта отдолу и моли детето да му посочи друг като него. „Две от тези неща си приличат. Ето едното. Покажи ми другото като него.“ <i>Внимавайте да не назовавате размера (напр. „Покажи ми голяма топка.“)</i>	
		Не прави избор.	0
		Посочва същия квадрат отдолу или избира повече от един квадрат отгоре.	1
		Избира неправилен (най-голям / среден) квадрат.	2
		Избира най-малък квадрат.	3
28	Преброяване – елхички	„Какво е това?“ Ако детето не отговори, експертът му казва: „Това са елхички. Преброй елхичките, като посочваш всяка една с пръстче, докато броиш.“ <i>Детето задължително трябва да посочва с пръстче, докато брои.</i>	

		Не може да брои правилно изобщо.	0
		Брои, но не посочва и не наимува обектите с 1, 2, 3.	1
		Брои до 2–3, посочва с пръст и наимува обектите с 1, 2, 3.	2
		Брои до 4–6, посочва с пръст и наимува всеки обект с 1, 2, 3, 4, 5 и 6.	3
29	Аналогия – зайче, морков, куче	<p>„Виж, ще ти покажа картинки и ще те питам нещо за тях. Погледни, тук има морков и зайче, а отдолу има кокал. А на тези три картинки има клонче, куче и коте. Коя от тези три картинки върви с кокала, така както морковът върви със зайчето?“</p> <p><i>Внимавайте да не назовавате отношенията между двойките обекти (напр. „Зайчето яде моркова.“).</i></p>	
		Не избира нито една картинка.	0
		Избира клончето.	1
		Избира котето.	2
		Избира кучето.	3
30	Аналогия – птичка, гнездо, куче	<p>„Виж, ще ти покажа картинки и ще те питам нещо за тях. Погледни, тук има птичка и гнездо, а отдолу има куче. Коя от тези три картинки отдолу е за кучето, така както гнездото е за птичката.</p> <p><i>Внимавайте да не назовете отношенията между двойките обекти (напр. „Кучето живее в къщичка.“).</i></p>	
		Не избира нито една картинка.	0
		Избира яйце.	1
		Избира куче.	2
		Избира къщичката за куче.	3

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Взаимодействие с връстници. Овладяване на норми

31	Само- стоятел- ност	„Момчето и момичето искат да си вземат играчките, но те са високо и не могат да ги стигнат. Какво трябва да направят децата?“	
		Не отговаря. / Не знам.	0
		Нищо. Ще се откажат. / Ще вземат груги неща.	1
		Ще повикат някой възрастен (мама, баба, и др.) да им ги даде.	2
		Ще се опитат да си ги вземат сами (ще се качат на столче и др.).	3
32	Разруше- на кула	„Виж! На това дете са му подарили нови кубчета. То си построило висока кула. Дошло едно дете, което си нямало такава игра. Разсърдило се и развалило кулата. Какво ще направи това дете (на което са развалили кулата)?“ (Експертът посочва сегналото дете.)	
		Не отговаря. / Не знам.	0
		Ще отвърне на другото дете – ще се скара, бие, бутне и др.	1
		Ще повика някой (мама, баба, и др.) да го защити.	2
		Ще си я оправя самò.	3
33	Спор за играчка	„Виж! Тук има две деца и една нова играчка. И двете деца искат да си играят с мечо и го гърпат. Какво трябва да направят децата?“	
		Не отговаря. / Не знам.	0
		Да я вземе само едното дете.	1
		Да я вземе едното дете, после да я вземе другото.	2
		Да играят заедно с играчката.	3

34	Кон-фликт на пясъка	„Виж! Тези деца си играят на пясъчника. Скарали се и едното дете бутнало другото. То паднало.	
		„Кое дете не е постъпило добре?“	0
		Не отговаря. / Не знам.	1
		Отговаря, но не на въпроса.	2
		Бутнатото дете. / И гвете. / Нито едното.	3
35	Емпатия – паднало дете	Това дете, което е бутнало другото.	
		Не отговаря. / Не знам.	0
		Няма да направя нищо.	1
		Ще повикам някой (мама, баба, и др.).	2
		Ще му помогна да стане и ще го успокоя / гушна / погала.	3

ДВИГАТЕЛНО РАЗВИТИЕ

Фина моторика

36	Рисуване на слънце	Експертът насочва вниманието на детето към нарисуваното слънце и предлага на детето да вземе молива и да нарисува още едно слънце, за да станат две.	
		„Моля те, нарисувай слънце като това на картинката, за да станат две.“	
		На масата пред детето са поставени празен бял лист и молив. Ако детето не вземе молива, експертът му го подава, като повтаря инструкцията. Картинката от книжката остава пред детето като образец.	
		Детето не участва в опита.	0
		Изображението не наподобява кръглата форма на еталона, двата края на кривата не са затворени или доближени, нито лъчите се допират до нея.	1
		Изображението отговаря на изискването двата края на кривата да са затворени или доближени и поне три или повече прави да се допират до нея.	2

37	<p>Хваща и държи молив при изобразителни задачи.</p> <p>Детето не умее да хваща и да държи молива правилно. 0</p> <p>Държи молива правилно, но бора̀ви с него несръчно./Държи молива неправилно, но успя̀ва да рису̀ва. 1</p> <p>Детето умее да хваща и държи молива правилно. 2</p>
38	<p>Рису̀ване на кръ̀стосани прави (лаби-ринт)</p> <p>Експертът показ̀ва на детето картинка, на която в̀ъв всекѝ два̀ противоположнѝ края̀ са изобразени обекти и животни.</p> <p>„Моля̀ те, нарисуй̀вай пъ̀течки, по които̀ мишлето да стигнѐ до сиренето, а кучето – до кокала, като тезѝ на картинката.“</p> <p>На масата̀ пред детето са поставени лист и молив. В̀ърху листа са нарисувани четирите ориентира, които̀ детето трябва̀ да свържѐ с правѝ кръ̀стосани линии. Ако детето не вземе молива, експертът му го пода̀ва, като повтаря инструкцията. Картинката от книжката оста̀ва пред детето като образец.</p> <p>Детето не уча̀ства в опита. 0</p> <p>Изображението не отговаря̀ на изискването̀ дветѐ криви да свърз̀ват обектите в̀ срещуположните сектори на листа по диаго̀нал. 1</p> <p>Изображението отговаря̀ на изискването̀ дветѐ криви да свърз̀ват обектите в̀ срещуположните сектори на листа, като се получа̀ва кръ̀ст по диаго̀нал. 2</p>
39	<p>„Кър̀пичка“ двукратно̀ прег̀вване на лист хартия̀ по хоризонтал</p> <p>Експертът предлага̀ да направѝ „кър̀пичка“, като му показ̀ва как да прег̀не квадратен/ право̀ъ̀гълен лист хартия̀ два̀ пътѝ последователно̀ по хоризонтала, за да се получѝ кър̀пичка. Пода̀ва на детето друг, една̀къ̀в с използвания̀ от него̀ лист, за да направѝ това̀ действие.</p>

„Моля те, сгъни листа, както ти показвах, за да се получи кърпичка.“

Ако детето не вземе листа, експертът му го подава втори път, като повтаря инструкцията. Направеният модел остава пред детето като образец.

Детето не участва в опита. **0**

Полученият продукт не отговаря на изискването гва по гва съседните върхове на листа да се припокриват при първото и при второто прегъване – например има прегъване по диагонал или еднократно прегъване по хоризонтал, или друго. **1**

Полученият продукт отговаря на изискването гва по гва съседните върхове на листа да се припокриват при първото и при второто прегъване. **2**

Груба моторика

40

**Ходене
напред на
пръсти
по ориен-
тир на
кратко
разстоя-
ние**

Експертът избира подходящ ориентир, разположен на пода с дължина 3 м – лента, вълже, шарка на подова настилка, друго като права линия. В единия му край застават експертът и детето, а в другия е поставена книжката с картинки (стимулния материал). Експертът показва на детето как да ходи на пръсти по ориентира, за да достигне до книжката и да я вземе. След това му показва как трябва да се върне по пътечката, като ходи назад.

„Моля те, върви да вземеш книжката, като ходиш на пръсти като балерина/ танцьор, както ти показвах. Вземи я и се върни обратно по същата пътечка, като ходиш назад като раче.“

Детето не участва в опита. **0**

Не изпълнява двигателното действие според инструкцията – ходи на цяло стъпало. **1**

Изминава повече от половината разстояние, като ходи напред на пръсти. **2**

41	Скок напред с двата крака едновременно	<p>Експертът показва на детето как да скача напред и му предлага да се опита да скача по същия начин. Детето трябва да може да скочи едновременно с двата крака напред на разстояние около 50 см.</p> <p>„Моля те, скочи напред с двете крачета като зайче, както ти показях.“</p>	
		<p>Детето не участва в опита.</p>	0
		<p>Не изпълнява двигателното действие според инструкцията, като не скача с двата крака едновременно напред – скача с двата крака едновременно на място или скача с последователно участие на двата крака – при отскока и приземяването.</p>	1
		<p>Скача с двата крака едновременно напред на разстояние около 50 см.</p>	2
42	Скок на място на един крак	<p>Експертът показва на детето как се подскача на един крак на място, като прави два подскока и му предлага да направи същото. Детето трябва да може да направи поне два скока последователно на удобния крак.</p> <p>„Моля те, опитай се да подскочиш като зайче, но на един крак, защото другото го боли.“</p>	
		<p>Детето не участва в опита.</p>	0
		<p>Не изпълнява двигателното действие според инструкцията, като подскача с двата крака едновременно или в последователност на място / напред или прави само един успешен опит.</p>	1
		<p>Скача на един крак на място минимум два пъти последователно.</p>	2